

Równość wyborów na przykładzie Polski oraz niektórych krajów Ameryki Południowej

Streszczenie

Zasada równości wyborów, uznawana w krajach europejskich za jedną z podstaw funkcjonowania demokratycznego państwa prawa, wydaje się odmiennie rozumiana w niektórych krajach Ameryki Południowej. W przedmiotowym artykule porównano system obecnie obowiązujący w Polsce z kilkoma wyrazistymi przykładami z krajów Ameryki Południowej. Porównanie to ma na celu uwidocznienie pewnych zasadniczych różnic w postrzeganiu nie tylko praw wyborczych mniejszości etnicznych, ale również praw wyborczych jednostek w ogóle (w szczególności w zakresie równości płci). Uzasadnione wydaje się również pokazanie pewnych paradoksów pojmowania tej zasady np. w zakresie zagwarantowanych miejsc dla grup etnicznych (przykład Boliwii – kiedy to osoby identyfikujące się z jakąkolwiek grupą etniczną stanowią większość społeczeństwa) czy zachwiania materialnej równości wyborów (przykład Ekwadoru).

Słowa kluczowe

równość, wybory, mniejszość, Ameryka Południowa, przywilej, grupa etniczna

Abstract

The principle of equal voting, recognized in European countries as one of the foundations of the functioning of the democratic state of law, seems to be differently perceived in some South American countries. This article compares the current system in Poland with some clear examples from South American countries. This comparison aims to highlight some of the fundamental differences in perceptions not only of the voting rights of ethnic minorities, but also of the electoral rights of individuals in general (in particular – gender equality). It is also justified to show some paradoxes in the understanding of this principle, for example in ethnicity guaranteed places (example of Bolivia – when people identify with any ethnic group are the majority of the population) or undermine the material equality of voting (Ecuador example).

Key words

equality, elections, minority, South America, privilege, ethnic group

Wstęp

Nie ulega wątpliwości, że w demokratycznym państwie prawa zasada równości wyborów jest jedną z naczelných zasad systemu wyborczego. Zasada ta przez prawodawcę ujmowana jest zarówno w aktach normatywnych rangi konstytucyjnej, jak i usta-

wowej. Jednocześnie w aktach prawnych, również międzynarodowych, ustala się zasadę równości wyborów jako jedną z podstawowych. Szczęólnego znaczenia zasada ta nabiera w przypadku Ameryki Południowej, która jako region wykazuje wysoki wskaźnik nierówności rasowych oraz dyskryminacji wobec tubylców, mimo konstytucyjnych i ustawowych środków zakazujących dyskryminacji rasowej.

1. Równość

Aby móc dokonać prawidłowej analizy zaznaczonej w tytule niniejszego opracowania, w pierwszej kolejności należy zdefiniować pojęcie „równości”.

W aktach prawnych nie sposób znaleźć definicji „równości”. Jest to pojęcie na tyle nieostre, że jakiegolwiek zawężanie znaczenia tego pojęcia mogłoby prowadzić do odmiennych efektów niż przewidziane przez ustawodawcę. Dlatego też przyjąć należy wykładnię językową słowa „równość”.

Zgodnie z elektronicznym Słownikiem Języka PWN równość oznacza:

- „1. «całkowite podobieństwo w stosunku do kogoś lub czegoś pod względem ilości, jakości, wartości, wielkości itp.»
2. «relacja między dwiema wartościami wyrażona znakiem równania (=)»
3. «brak podziału społeczeństwa ze względu na płeć, rasę czy pozycję społeczną»
4. «gładkość powierzchni czegoś»
5. «spokój, zrównoważenie»”¹.

Również *Słownik języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego wskazuje, że równość, to:

- „1. «całkowite podobieństwo, jednakowość, identyczność, tożsamość (pod względem wielkości, ilości, jakości, wartości)»;
2. «w znaczeniu społecznym – równouprawnienie, brak podziału społeczeństwa na uprzywilejowanych i wyzyskiwanych»”².

Można również nadmienić, że opisuje się równość jako „stan, w którym wszyscy członkowie jakiejś społeczności mają takie same prawa i obowiązki”³.

Jak widać, w pewnej części słownikowe rozumienie pojęcia „równość” pokrywa się. Na potrzeby niniejszego opracowania autor przyjmuje następującą definicję „równości”:

„jednakowe traktowanie wszystkich obywateli, którzy znaleźli się w określonej sytuacji”.

¹ <http://sjp.pwn.pl/szukaj/r%C3%B3wno%C5%9B%C4%87.html> [dostęp 22.03.2017].

² <http://doroszewski.pwn.pl/haslo/r%C3%B3wno%C5%9B%C4%87/> [dostęp 22.03.2017].

³ M. Bańka (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 4, Warszawa 2007, s. 516.

Obecnie w nauce prawa konstytucyjnego podkreśla się, „że w odniesieniu do praw politycznych, a zwłaszcza prawa wyborczego, brak jest przesłanek merytorycznie uzasadniających nierówne traktowanie różnych osób. Wszyscy ludzie w korzystaniu z przysługujących im praw politycznych powinni być traktowani jednakowo [...]. Tylko dzięki poszanowaniu tej zasady państwo zyskuje legitymację do stosowania dyskryminacji w pewnych sprawach (np. progresja podatkowa)”⁴.

2. Równość wyborów w znaczeniu formalnym

Jest to starsze, pierwotne ujęcie zasady równości. Zakłada się, że „każda osoba, której przysługuje prawo wyborcze (podmiotowe), uczestniczy w wyborach na takich samych zasadach jak inni wyborcy, a w szczególności dysponuje taką samą liczbą głosów w przypadku czynnego prawa wyborczego oraz ma równe z innymi szanse w ubieganiu się o urząd wybieralny czy mandat przedstawicielski (równość biernego prawa wyborczego)”⁵.

Zasada ta oznacza, że wyborcy powinni mieć jednakową liczbę głosów, co w praktyce oznacza przyjęcie formuły: „jeden wyborca – jeden głos”⁶.

3. Równość wyboru w znaczeniu materialnym

Materialne ujęcie zasady równości wyborów dotyczy kwestii bardziej techniczno-organizacyjnych tejże zasady. Jak wskazuje doktryna, „chodzi tu o zapewnienie równego znaczenia, równej siły – głosu każdego wyborcy. Dzieje się tak, gdy jeden mandat przypada na taką samą liczbę wyborców, z dopuszczalnym pewnym odchyleniem, którego granice powinny zostać prawnie określone”⁷. Taki cel może zostać osiągnięty na dwa różne sposoby:

- 1) ustalając stałą proporcję między liczbą wyborców w danym kraju a liczbą wybieranych przedstawicieli w danych wyborach. Praktyka taka jest niedoskonała, z uwagi na fakt, że, *de facto*, w przypadku każdego wyborów należałoby weryfikować liczbę wyborców uprawnionych do głosowania i odpowiednio dostosowywać proporcję, aby liczba wybieranych przedstawicieli pozostała niezmienną.

⁴ J. Isensee, P. Kirchhof (red.), *Parlament Republiki Federalnej Niemiec*, Warszawa 1995, s. 18.

⁵ B. Banaszak, *Porównawcze prawo konstytucyjne współczesnych państw demokratycznych*, Oficyna 2007, s. 296.

⁶ Doktryna wskazuje również, że „zasadę równości wyborów rozpatrywać należy z dwóch aspektów: formalnego i materialnego. W pierwszym oznacza, że każdy wyborca musi mieć zagwarantowany jeden głos, zaś w drugim że siła każdego głosu musi być taka sama”, J. Rzucidło, *Perspektywy głosowania za pośrednictwem Internetu w Rzeczypospolitej Polskiej*, „Studia Wyborcze” 2013, nr 15, s. 67.

⁷ B. Banaszak, *op. cit.*, s. 297-298

Nie dziwi zatem, że część krajów przekształciła swój system wyborczy zgodnie z punktem 2 opisanym poniżej;

- 2) poprzez ustalenie okręgów wyborczych o porównywalnej liczbie mieszkańców przypadających na jednego wybieranego przedstawiciela.

Materialna równość wyborów charakteryzuje się zatem tym, że „siła głosu każdego wyborcy jest równa, co wyrażać ma się we wpływie, jaki ten głos wywiera na ostateczny wynik wyborów”⁸. Skutkiem tego zasada równości wyborów jest utrzymana, gdy „siła każdego oddanego głosu wpływa w równej mierze na wyniki wyborów”⁹.

4. Zasada równości wyborów na przykładzie Rzeczypospolitej Polskiej

Z uwagi na fakt, że zdecydowaną większość odbiorców niniejszego opracowania stanowią będący obywatelami RP, a także podkreślając rolę prawnoporównawczą tegoż artykułu, aby precyzyjnie zrozumieć różnice systemów wyborczych państw Ameryki Południowej, autor w podstawowym wymiarze przedstawi funkcjonowanie zasady równości wyborów.

Podstawowym przepisem traktującym o zasadzie równości wyborów jest art. 96 ust. 2 Konstytucji RP¹⁰. Przepis ten wskazuje, że „wybory do Sejmu są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym”. Co ciekawe, wybory do Senatu RP nie charakteryzują się równością (por. przepis art. 97 ust. 2 Konstytucji RP), choć można tę zasadę przypisać również do tych wyborów, dekodując z innych przepisów rangi konstytucyjnej.

Przepisem szczególnym, który powinien szczegółowo opisywać niniejszą kwestię, jest przepis art. 192 Kodeksu wyborczego¹¹. Przepis ten wskazuje, że wybory do Sejmu RP są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym. Zatem ustawa regulująca system wyborczy w RP nie rozstrzyga kwestii realizacji zasady równości. Jak wskazuje doktryna, „realizacji aspektu materialnego służą występujące łącznie dwa zasadnicze instrumenty prawa wyborczego, a mianowicie podział na okręgi wyborcze i jednolita norma przedstawicielstwa. W wyborach do Sejmu kraj dzieli się na 41 wielomandatowych okręgów wyborczych, w których wybiera się od 7 do 20 posłów. Podział kraju na okręgi wyborcze przeprowadzono w drodze ustawowej przy zastosowaniu jednolitej normy przedstawicielstwa w taki sposób,

⁸ J. Buczkowski, *Podstawowe zasady prawa wyborczego III Rzeczypospolitej*, Lublin 1998, s. 141.

⁹ A. Burda, *Polskie prawo konstytucyjne*, Warszawa 1977, s. 95.

¹⁰ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

¹¹ Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.).

aby zachować optymalną proporcję pomiędzy liczbą mandatów a liczbą mieszkańców okręgu i przy respektowaniu zasady, że okręg wyborczy obejmuje obszar województwa lub jego część”¹².

Na ciekawą sytuację zwrócił uwagę w jednym z wyroków Trybunał Konstytucyjny. Wskazał on bowiem, że „równość w aspekcie formalnym jest koniecznym warunkiem wyborów demokratycznych. Dzielenie obywateli na tych, którzy mają większą i mniejszą liczbę głosów do wykorzystania w procesie wyborczym, byłoby sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) oraz zasadą równości praw wyborczych (art. 62 ust. 1 w związku z art. 32 Konstytucji)”¹³.

W innym wyroku zaś TK¹⁴ wskazał, że niejednokrotnie sposób kształtowania okręgów wyborczych może powodować wypaczenie zasady równości. Kandydaci bowiem uzyskują mandat parlamentarzysty, zdobywając różną liczbę głosów (dla przykładu – Roman Kosecki otrzymał 3258 głosów, a Ewa Kopacz 230 894¹⁵). Dlatego też, aby zachować równość wyborów, nie powinno się dokonywać zmian wielkości lub kształtu okręgów wyborczych do realizacji celów politycznych, a wyłącznie w przypadku zmian liczebności danego okręgu wyborczego (np. z uwagi na ruchy migracyjne pomiędzy okręgami wyborczymi). Jak widać, utrzymanie zasady materialnej równości wyborów w praktyce nie jest rzeczą łatwą.

Szczególnym jednak przypadkiem są uprawnienia przyznane mniejszościom narodowym. Zgodnie z przepisem art. 197 § 1 Kodeksu wyborczego, komitety wyborcze utworzone przez wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych mogą korzystać ze zwolnienia list tych komitetów z warunku, o którym mowa w art. 196 § 1 (w podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się wyłącznie listy kandydatów na posłów tych komitetów wyborczych, których listy otrzymały co najmniej 5% ważnie oddanych głosów w skali kraju – przyp. autora), jeżeli złożą Państwowej Komisji Wyborczej oświadczenie w tej sprawie najpóźniej w 5. dniu przed dniem wyborów. Jak wskazał TK¹⁶, głównym celem odpowiednich regulacji dotyczących mniejszości narodowych jest próba wyrównania szans obywateli, którzy jednocześnie uznają się za określoną mniejszość narodową, w możliwości czynnego i prawotwórczego uczestniczenia w życiu publicznym kraju. Polskie ustawodawstwo przewiduje pewne udogodnienie dla mniejszości narodowych, które w sposób odmienny (łagodniejszy) traktuje komitety mniejszości narodowych. Przez to np. mniejszość

¹² K. W. Czaplicki., B. Dauter, S. J. Jaworski, A. Kisielewicz, F. Rymarz, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, LEX 2014 (elektroniczny).

¹³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2011 r., K 9/11.

¹⁴ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 listopada 2006 r., K 31/06.

¹⁵ Startując z tego samego okręgu wyborczego i tej samej listy wyborczej, obydwójce uzyskali mandat.

¹⁶ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 kwietnia 1997 r., W 1/97.

niemiecka, zdobywając jedynie kilkadziesiąt tysięcy głosów, jest w stanie wprowadzić do sejmu swojego posła (czyni to w każdym przypadku, nieprzerwanie od 1991 r.). Niemniej jednak przepisy zwalniające mniejszości narodowe z określonego progu wyborczego uznać należy za odstępstwo od materialnej równości wyborów.

5. Zasada równości wyborów na przykładzie grup etnicznych w Boliwii, Ekwadorze, Peru, Argentynie, Kolumbii oraz Wenezueli

Na wstępie rozważań wskazać należy, iż traktuje się przyznawanie określonych praw, w szczególności w zakresie praw wyborczych, mniejszościom etnicznym, jako próbę przywrócenia legitymacji demokratycznej państwa i władzy po wielu latach rządów autorytarnych lub, w niektórych krajach, represji wobec mniejszości etnicznych¹⁷.

Nie sposób bowiem nie wspomnieć, że przez wiele lat żadna partia etniczna nie zdobyła większego uznania wśród wyborców w krajach Ameryki Południowej. Jednocześnie duże partie (nie-etniczne) w zadziwiający sposób pomijały w debacie publicznej oraz w kampaniach wyborczych kwestię mniejszości etnicznych i ich praw. Mając to na uwadze, głosy grup etnicznych rozdzielały się pomiędzy różne ugrupowania polityczne w sposób podobny do reszty społeczeństwa¹⁸.

Aby móc w ogóle mówić o specjalnych prawach wyborczych grup etnicznych w Ameryce Południowej, należy zwrócić uwagę na to, jak definiuje się i postrzega grupy etniczne.

Zgodnie z wyrokiem Międzyamerykańskiego Trybunału Praw Człowieka¹⁹ bliski związek grup etnicznych z określonym kawałkiem ziemi (terytorium) musi być uznawany za podstawową wartość ich kultury, życia duchowego, jedności i możliwości przetrwania. Grupy etniczne związku z ziemią nie odnoszą wyłącznie do prawa posiadania czy możliwości produkcji składników niezbędnych do przeżycia, ale traktują bardziej jako element duchowy, nawet w zakresie swojego dziedzictwa kulturowego, a także przekazują wartości związane z ziemią kolejnym pokoleniom.

Podczas debat dotyczących wielokulturowych reform w Kolumbii sukces grup etnicznych w wyrażaniu i konstruowaniu propozycji lub żądań nie dotyczył, co do zasady, zwiększonej uwagi mediów na tych grupach. Było to również wynikiem postrzega-

¹⁷ Zob. D. L. Van Cott, *The friendly liquidation of the past: the politics of diversity in Latin America*, Pittsburg 2000.

¹⁸ Zob. J. Birnir, D. L. Van Cott, *Disunity in Diversity: Party System Fragmentation and the Dynamic Effect of Ethnic Heterogeneity on Latin American Legislatures*, *Latin America Research Review* 42 (1), 2007.

¹⁹ Wyrok z dnia 31 sierpnia 2001 r., sprawa *Mayagna (Sumo) v. Nicaragua*, Ct. H.R., (Ser. C) No. 79 (2001).

nia ich ze strony publicznych i politycznych elit jako szczególnych typów obywateli, które mają pewne zasługi (jako grupy etniczne) i w związku z tym należą im się specjalne prawa²⁰.

Warto zwrócić również uwagę na fakt, że grupy etniczne w Ameryce Południowej wpływają na kształtowanie definicji obywatelstwa, chociażby poprzez żądania uznania ich odrębności kulturowej. Takie wymagania w sposób dorozumiany odrzucają idee centralne dla demokracji liberalnej, takie jak pojęcie, że te same instytucje mogą lepiej zapewnić równe traktowanie wszystkich, a jednostka jest jedynym właściwym nosicielem praw. Przedstawiają nowy sposób pojmowania jedności narodowej, który nie jest uzależniony od mitu o jednorodności kulturowej lub jednorodności administracyjnej lub jednostek²¹.

6. Zachwianie materialnej równości wyborów

Ekwador jest interesującym państwem z uwagi na przyjęty system wyborczy, prowadzący do zachwiania materialnej równości wyborów. Wynika to z przyjęcia w tym państwie generalnej reguły, zgodnie z którą każda prowincja ma wybierać dwóch deputowanych i dodatkowo kolejnych na każde następne 200 tys. mieszkańców. Dla przykładu, Wyspy Galapagos zamieszkuje ok. 20 tysięcy ludzi i mają one takie same uprawnienia do wyboru dwóch deputowanych, jak inne prowincje, które zamieszkuje np. 100 osób. W związku z tym, waga głosu mieszkańca Wysp Galapagos jest stosunkowo mniejsza niż zamieszkujących inne prowincje.

Peru przedstawia zaś interesujące ukształtowanie okręgów wyborczych. Ma bowiem 25 okręgów wyborczych, w których wybieranych jest 120 przedstawicieli. Największą liczbę przedstawicieli ma okręg LIMA-EXTRANJERO (36), najmniejszą natomiast ma okręg MADRE DE DIOS (1). Jak widać, okręgi nie charakteryzują się równą liczbą wybieranych przedstawicieli; stolica tego kraju wybiera ponad ¼ członków Kongresu.

7. Prawa mniejszości etnicznych

Zgodnie z zasadą wpisaną w art. 176 konstytucji Kolumbii²² ustawa może powołać specjalny okręg wyborczy w celu zapewnienia udziału w Izbie Reprezentantów

²⁰ Zob. L. Grueso, C. Rosero i A. Escobar, *The Process of Black Community Organizing in the Southern Pacific Coast Region of Colombia*, [w:] S. E. Alvarez, E. Dagnino i A. Escobar (red.), *Cultures of Politics/Politics of Cultures: Re-visioning Latin American Social Movements*, 1998, s. 199.

²¹ Zob. D. J. Yashar, *Democracy, Indigenous Movements, and the Postliberal Challenge in Latin America*, s. 88–96.

²² <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Colombia/vigente.html> [dostęp 22.03.2017].

mniejszości etnicznych i politycznych²³. Prawodawca zatem już w przepisie rangi konstytucyjnej określił, że mniejszości etniczne i polityczne będą mogły mieć swój okręg wyborczy, a przez to mieć swojego przedstawiciela w Izbie Reprezentantów.

Co do zasady, takich przedstawicieli mniejszości etnicznych jest w Izbie Reprezentantów kilku, np. w wyborach odbywających się w 2014 r. mandat uzyskało 3 przedstawicieli mniejszości etnicznych (2 Afroamerykanów oraz 1 Indianin). Biorąc pod uwagę fakt, że w Izbie Reprezentantów jest 166 miejsc, to reprezentacja mniejszości etnicznych wynosi 1,8%.

Najbardziej nietypowa sytuacja dotycząca zasady równości wyborów, wydaje się być w Wenezueli. O ile bowiem w poprzednio wskazanych państwach najczęściej dochodzi do naruszenia materialnej równości wyborów czy nadaniu określonej grupie osób specjalnego statusu, o tyle w przypadku Wenezueli mamy do czynienia również z naruszeniem formalnej zasady równości wyborów. Zgodnie z przepisem art. 125 konstytucji Wenezueli²⁴ rdzenni mieszkańcy mają prawo do udziału w życiu politycznym. Państwo gwarantuje reprezentację rdzennym mieszkańcom w Zgromadzeniu Narodowym i innych organów ustawodawczych jednostek federalnych i lokalnych, zgodnie z prawem²⁵. Jednocześnie w przepisie art. 186 konstytucja Wenezueli wskazuje, że rdzenni mieszkańcy wybierają 3 deputowanych, zgodnie z przepisami prawa wyborczego, z poszanowaniem tradycji i obyczajów. Oznacza to w praktyce, że rdzenni mieszkańcy dysponują dwoma głosami, a pozostali obywatele jednym głosem. Podkreślić w tym miejscu zatem należy, że takie działanie ustawodawcy prowadzi bezsprzecznie do naruszenia zasady równości formalnej wyborów. W demokratycznych państwach nie jest to często spotykana sytuacja, dlatego należy zaakcentować wyjątkowość takiego rozwiązania.

Szczególna sytuacja dotyczy też Boliwii, gdzie zauważalny jest pewien paradoks. Od 2009 r., w związku z nowym prawem wyborczym, grupy etniczne dostały 7 miejsc na 130 w Izbie Deputowanych. Taka liczba gwarantowanych miejsc nie zaspokoiła jednak potrzeb grup etnicznych, które zwróciły się z pytaniami i wątpliwościami do rządzących, dotyczącymi ich rzeczywistego zaangażowania w walkę o prawa grup etnicznych. W tym miejscu wskazać należy, że spis ludności z 2001 r. uwypuklił, że 62% Boliwijczyków identyfikuje się jako członkowie jednej z grup etnicznych. Powstać może zatem wątpliwość, dlaczego grupy etniczne żądały gwarantowanych miejsc w Izbie Deputowa-

²³ Język oryginalny – *La ley podrá establecer una circunscripción especial para asegurar la participación en la Cámara de Representantes de los grupos étnicos y de las minorías políticas.*

²⁴ http://www.me.gob.ve/media/contenidos/2006/d_269_8.pdf [dostęp 22.03.2017].

²⁵ Język oryginalny – *Los pueblos indígenas tienen derecho a la participación política. El Estado garantizará la representación indígena en la Asamblea Nacional y en los cuerpos deliberantes de las entidades federales y locales con población indígena, conforme a la ley.*

nych w sytuacji, kiedy mają demograficzną większość? Tym bardziej, że w kolejnych wyborach 2005, 2010 i 2015²⁶ partia reprezentująca interesy grup etnicznych zdobywała większość w parlamencie.

8. Równość płci

Wydawać by się mogło, że kwestia równości płci w zakresie prawa wyborczego nie ma lub nie powinna mieć związku z równością wyborów z zakresie mniejszości etnicznych. W przypadku jednak wymienionych już wcześniej państw Ameryki Południowej istnieje swoisty łącznik pomiędzy przyznawaniem praw mniejszościom etnicznym oraz przyznawaniem (zwiększaniem) praw kobiet. O ile bowiem prawdą jest, że głównym celem reform w zakresie prawa wyborczego jest przywrócenie legitymacji demokratycznej państwa i władzy, o tyle w literaturze podkreśla się, że władze jednocześnie nadają określone prawa wielu grupom, które wcześniej były wykluczone, takie jak biedni, kobiety czy chłopci²⁷. Dlatego należy zwrócić szczególną uwagę na rozwój równości płci w zakresie praw wyborczych, gdyż może to znaleźć swoje przełożenie w przyszłości na rozwój praw wyborczych mniejszości etnicznych.

Dla obywateli państw europejskich, a w szczególności w Rzeczypospolitej Polskiej, jest to normalna i oczywista sytuacja, kiedy kobiety i mężczyźni mają równe prawa wyborcze. Jednakże, mając na uwadze przedmiot niniejszego opracowania, zwrócić należy uwagę na pewne odmienne regulacje pojawiające się w krajach Ameryki Południowej. Jak wskazuje doktryna, kraje takie jak Ekwador czy Chile, a także Argentyna do 2011 r. mają uregulowania sankcjonujące oddzielne lokale wyborcze (miejsca do głosowań) dla kobiet i mężczyzn²⁸. Taką regulację oceniać można pozytywnie wyłącznie z socjologicznego punktu widzenia, gdy bezpośrednio po wyborach dokonuje się analizy oddanych głosów z podziałem na płeć, natomiast z prawnego punktu widzenia, w szczególności formalnej równości wyborów, stanowić to może naruszenie tej zasady. Wszystkie osoby posiadające bowiem prawa wyborcze powinny mieć umożliwione te same warunki wykonywania swojego prawa, bez segregacji ze względu na płeć, religię czy kolor skóry. Wskazać w tym miejscu należy, że podstawowym argumentem, który podniesiono w Argentynie przy uchwalaniu ustawy uchylającej podział lokali wybor-

²⁶ http://tse.oep.org.bo/images/elecciones_2014/Resultado%20de%20las%20elecciones%20generales%202014/FINALISIMA%20RESULTADOS.pdf

²⁷ Dla przykładu: S. E. Alvarez, *Engendering Democracy in Brazil: Women's Movements in Transition Politics*, Princeton 1990; L. Baldez, *Why Women Protest: Women's Movements in Chile*, Cambridge, 2002.

²⁸ P. J. Uziębło, *Zasada równości wyborów parlamentarnych w państwach europejskich i południowo-amerykańskich*, LEX 2013 (elektroniczny)

czych na „męskie” i „żeńskie”, była także ochrona praw osób transseksualnych i transgenicznych²⁹.

Bezpośrednio na zasadę równości wskazuje przepis art. 116 konstytucji Ekwadoru, wskazując, że w wyborach do organów wieloosobowych zostanie ustanowiony system prawa wyborczego zgodnie z zasadami proporcjonalności, równego głosowania, sprawiedliwości, równości i oddzielnie dla kobiet i mężczyzn³⁰. Unikalne na skalę światową jest to, iż Ekwador przyjął pełen parytet płci w wyborach do Zgromadzenia Narodowego. Przepis art. 65 konstytucji Ekwadoru podkreśla, że nawet listy wyborcze do organów wieloosobowych będą układane przemienne (kobieta – mężczyzna – kobieta – mężczyzna; możliwa jest również kolejność mężczyzna – kobieta – mężczyzna – kobieta), jednocześnie podkreślając, iż państwo promuje parytet płci na takich wybieralnych stanowiskach.

Porównując Peru i Ekwador w zakresie parytetu płci, w Peru mamy do czynienia z łagodniejszą wersją, wymaga się bowiem, aby 30% osób na listach wyborczych stanowiły kobiety.

Pomimo pewnych udoskonaleń opisanych powyżej kwestia parytetu płci nie znalazła swojego odzwierciedlenia w przepisach rangi konstytucyjnych w Argentynie. Jedynie przepis art. 37 konstytucji Argentyny³¹ wskazuje, że rzeczywista równość szans kobiet i mężczyzn na stanowiskach politycznych i wyborczych partii są gwarantowane poprzez pozytywne działania w regulacji partii politycznych i systemu wyborczego³².

Podsumowanie

Znana już przed kilkoma wiekami zasada równości wyborów w dalszym ciągu obecna jest w ustawodawstwie demokratycznych państw prawa, zarówno w formie zasady konstytucyjnej, jak i aktów niższego rzędu. Niemniej jednak wraz z upływem lat i zmianą systemów społeczno-gospodarczo-politycznych zmieniło się też rozumienie tej zasady w różnych państwach. Dlatego z pozoru prosta zasada w ustawodawstwie różnych państw objawia się w tak odmienny sposób. Zaznaczenia wymaga jednak fakt, że

²⁹ Por. I. Taraman, Elecciones 2011: El debut de los cuartos oscuros mixtos, <http://notio.com.ar/elecciones-2011/elecciones-2011-el-debut-de-los-cuartos-oscuros-mixtos-9340> [dostęp 22.03.2017].

³⁰ Język oryginalny – *Para las elecciones pluripersonales, la ley establecerá un sistema electoral conforme a los principios de proporcionalidad, igualdad del voto, equidad, paridad y alternabilidad entre mujeres y hombres.*

³¹ <http://www1.hcdn.gov.ar/dependencias/dip/congreso/Constitucion%20sola.pdf> [dostęp 22.03.2017].

³² Język oryginalny – *La igualdad real de oportunidades entre varones y mujeres para el acceso a cargos electivos y partidarios se garantizará por acciones positivas en la regulación de los partidos políticos y en el régimen electoral.*

część państw tak daleko rozwinęła zasadę równości wyborów, że zaczęły one naruszać aspekt formalny tejże zasady, niejako niwecząc jej istotę.

Wskazać w tym miejscu należy, że nie można jednoznacznie pozytywnie lub jednoznacznie negatywnie ocenić norm prawnych związanych z zapewnieniem przywilejów wyborczych pewnym grupom społecznym, których pozycja w społeczeństwie jest słabsza, względnie które mają charakter mniejszościowy.

Niniejsze opracowanie, również w formie prawnoporównawczej, ma za zadanie przybliżyć odbiorcy odmienne z punktu widzenia systemów prawnych kontynentalnych (europejskich) podejście do rozumienia zasady równości wyborów i wskazanie na pewne specyficzne uregulowania, wyjątkowe dla niektórych krajów Ameryki Południowej. Przybliżone w ten sposób zagadnienia mogą pozwolić odbiorcy na pełniejsze zrozumienie przemian zachodzących we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia określonych praw wyborczych mniejszościom narodowym lub etnicznym.

